

12/
E

Morgon-Bladets kritik

av Dagens Nyheters inlägg i pensionsfrågan är intressant och belysande. Tidningens karaktäristik av våra krav på kompromissvillighet är följande: "att bara klanka på folkpartiet, som gjort väsentliga eftergifter, och praktiskt taget lämnat socialdemokraterna i fred med sin hittills deklarerade omedgörlighet, erbjuder en minst sagt egenomlig anblick." Det påstående som här görs är ostridigt felaktigt; vi har sedan månader angripit regeringen för dess bristande samförståndsvilja och gör det fortfarande, men vi anser också att folkpartiets vägran att inlåta sig på någon uppgörelse är sakligt orimlig och praktiskt politiskt kommer att visa sig ohållbar.

Det väsentliga är emellertid att Morgon-Bladet tydligen kommer med denna förvanskning av vår uppfattning för att slippa att svara på de argument som vi verkligen framfört. Enligt Morgon-Bladet, som tills vidare på denna punkt tycks representera folkpartiet, skulle detta partis pensionsförslag redan vara ett kompromissförslag, och därför skulle det inte finnas skäl att jämkna på det till förmån för en uppgörelse; vi har svarat att detta förslag, även om det tillkom i samförståndets tecken, måste anses vara ett uttryck för partiets verkliga mening och att en kompromiss innebär att man i vissa avseenden frångår sin mening för att genom ömsesidiga eftergifter vinna en samlande lösning. Det är uteslutet att folkpartiet nu skulle hävda att dess pensionsförslag i själva verket inte vore vad partiet önskade, utan att partiet tvärtom vore benäget att återgå till den mera negativa hållningen från folkomröstningen i höstas; men endast om partiet skulle göra en sådan deklaration, blir vårt resonemang felaktigt. Morgon-Bladet har vidare anført att partiet har äran av att vi inte fått en socialistisk majoritet genom att det med sin mellanlinje lockat en del väljare. Vi har svarat att detta uttalande, om det är riktigt, måste leda till att folkpartiet nu måste vara berett till en kompromiss; eljest blir dess hållning vid voteringen i riksdagen rent negativ till sin verkan, och de omnämnda väljarna kommer rimligen att gå över till, eller tillbaka till, socialdemokratin.

På dessa våra svaromål vägar Morgon-Bladet uppenbarligen inte ingå. De uttalanden tidningen gjort på denna punkt befinns vid en granskning vara så markerat ohållbara att de inte vidare kan göra tjänst. Det

W ett nöje att konstatera att batten i varje fall har den effekten att några speciellt lösliga flexioner utrensas även ur en tidning som framfört dem.

är de fe re d

Latinet i centrum

De lekmän som deltog i den av Dagens Nyheter anordnade debatten om språkundervisning (refererad i onsdagens tidning) fick säkerligen ett starkt intryck av den modernisering och förbättring som präglar denna undervisning under senare tid. I sitt inledningsanförande framhävde professor Korlén med entusiasm och klarhet strävandet att förena bibringandet av rena språkkunskaper med en orientering i kultur och samhällsförhållanden, och en rad andra språkmän från universitet och läroverk vitsordade hans framställning. För dem som tagit studenten för tjugu, trettio eller fyrtio år sedan var det värdefullt och uppriskande att höra att nutidens ungdom får mera levande kontakt med språken och de länder där de talas och inte i samma grad tvingas till grammatikplugg och inlärande av specialiteter och definitioner.

På några punkter måste vi dock ställa frågetecken. De framstående lärare som uppträdde i debatten kan nog inte — ännu — antas representera ordinär inställning och ordinär kompetens. Tendensen att beteckna hjälplig förmåga att tala ett språk som kypar- eller portierkunskaper verkade något oroande som ett tecken på att grammatikens dominans är större än vad som direkt antydes. Man blev chockerad över att flera språkmän först efter stor tvekan medgav att en fransman med nio års folkskolestudier skulle kunna godkännas i franska i svensk studentexamen (med fyra timmar i franska under tre år); endast motvilligt erkändes att fransmannens "praktiska språkfärdighet" verkligen skulle göra honom approbabel vid sidan av den svenske studenten, som gemenligen inte kan föra det enklaste samtal på franska, inte skriva det mest triviala brev, ja, ofta inte ens läsa en fransk text utan möda och självövertvinnelse.

Debatten blev emellertid koncentrerad till latinets ställning och betydelse. En mycket stor del av de svenska studenterna, 37 procent år 1957, läser fortfarande latin, omkring sex timmar i veckan under fyra år. Detta betingas delvis av att latinstudenten — eller motsvarande komplettering — är obligatorisk för universitetsexamen med högre betyg i levande språk, historia och litteraturhistoria. Hur motiveras detta? Kan det övertygande motiveras?

Latinets försvarare går på två linjer: en allmänt humanistisk och en språklig. Enligt den förra skulle latinstudiet, förenat med kulturhistoria, ge kontakt med "det klassiska arvet" och därmed bidra till en oundgänglig allmänbildning. Det finns inte skäl att dröja länge vid det argumentet. Såsom särskilt dr Leif Kihlberg påpekade kunde vad som behövs i den vägen lättare inhämtas genom historiska översikter och läsning av till svenska översatta klassiska författare; det är föga troligt att gymnasisterna skulle göra dylika översättningar bättre än de experter som redan tolkat de latinska skrifterna. Vidare: den grekiska kulturen är som allmän humanistisk grundval viktigare än den latinska, men dess bättre kräver numera ingen att grekiskan skall få samma ställning som latin. Och slutligen kan det tilläggas att idéhistorien från upplysningstiden och framåt är av ofantligt mycket större bildningsvärde för 1900-talets människor än den torftiga romerska spekuleringen men trots detta inte av någon anses böra ha en särställning vid läroverken.

Det är alltså frågan om språket det gäller. Naturligtvis är det, som professor Wedberg framhöll, bra att kunna latin — även det lilla latin som stannar kvar efter slutad skolgång — men högst tveklaktigt om latin har mera värde än en mängd annat kunskapsstoff som inte ingår i skolplanerna. Ofta sägs att latin i skolan är så värdefullt för inlärandet av andra språk, särskilt franska, att det bör stå kvar av detta skäl. I själva verket studerar flertalet som går i läroverk — och numera även i stigande omfattning folkskoleelever — levande främmande språk utan att ha något stöd i latin. Och på fullt allvar lär väl inte många påstå att fyra års latin med sex timmar i veckan jämte tre års franska med fyra timmar i veckan är den ginstaste vägen att lära sig det sistnämnda språket. Överflyttades latintimmarna på franskan och något annat språk, skulle våra studenters kunskaper i levande språk bli ofantligt mycket större, det torde man kunna slå fast utan hänsyn till de vaga talesätt som används för att motivera den nuvarande ordningen på latingymnasiet.

Om detta resonemang godtas, förskjuts problemet till universitetsundervisningen och lärarutbildningen. Måste man kunna latin för att undervisa i svenska, franska, tyska och engelska? Först bör anmärkas

att även ett jakande svar på den frågan är odugligt som motivering för latinstudiets nuvarande omfattning; vi behöver inte ha 2700 latinstudenter, såsom 1957, om året för att tillgodose behovet av några hundra nya språklärare varje år. I själva huvudfrågan bör främst betonas att undervisning i exempelvis svenska, tyska eller franska rimligen måste kunna meddelas utan kunskaper i latin, såvida inriktningen inte just är den att man ständigt skall söka ursprung och jämförelser i latin. Benägenheten för konservatism är väl förklarlig, då generation efter generation lär sig att så att säga se de andra språken med latinets glasögon. Sannolikt bidrar just latinets obligatoriska inläsning för universitetsstudier till att själva skolundervisningen blir alltför mycket inställd på grammatik och ordrötter i stället för att — som de moderna lärarna kräver — kon-

centreras till kunskaper i det levande språket och den levande kulturen.

Vad historien (inklusive litteraturhistorien) beträffar synes kravet på latin än svagare grundat. För antikhistoria är latin och grekiska lika självklart behövt som det är självklart onödigt för nyare historia eller statskunskap. Här har slentriantänkandet blivit tydligt förhärskande. Man erinrar sig hur häromåret en professor i historia försvarade kravet på latin för universitetsexamen i ämnet under hänvisning till den märkliga 1500-talskriften "Pro lege, rege et grege"; han visste inte att denna som oumbärlig betecknade skrift i själva verket, trots den latinska titeln, var skriven på svenska.

Latinets försvarare hänvisade, såsom övligt är då man väjer en svag position, till att kraven i andra länder var desamma som i Sverige. Det är en sanning med mycket stora modifieringar. I Tyskland, Italien och Schweiz, i Oxford och Cambridge är visserligen latinets ställning lika stark som

här eller ännu starkare. Men i Danmark och Norge, där fordringar på latin finns, är dessa betydligt mindre än hos oss; i Danmark omkring hälften så många skoltimmar som hos oss, i Norge en förberedande provning som kräver fem timmar i veckan under två terminer. I England och USA skiftar fordringarna från universitet till universitet. Vid Columbia, Yale och Harvard fordras inte latin för examen i historia (utom naturligtvis antikens historia och medeltidshistoria), och kraven på latin för språkstudier är i flera fall lägre än hos oss; så fordras vid Harvard inte latin för universitetsexamen i romanska och germanska språk. I Frankrike har under senare år de förut hårda latinkraven väsentligt mildrats. För universitetsexamina i engelska, tyska och historia fordras inte generellt latin. För franska behövs latin för att bli agregé och alltså få lektorskompetens, men inte för licencié. Vi kräver alltså av våra universitetsstudenter i franska mera latin än som begärs i Frankrike.

Kommunisterna

är självfallet ytterst angelägna om att någon uppgörelse i pensionsfrågan inte skall komma till stånd, och Ny Dag återkommer dag efter dag för att hetsa regeringen till s k ständaktighet. Kommunisterna har hela tiden velat föra hela kampanjen i pensionsfrågan i klasskampens tecken och försöker inbilla folk att en socialdemokratisk-kommunistisk folkfront etablerats. Dagens Nyheter har under valkampanjen helt avstått från att begagna kommunisternas stöd åt socialdemokraterna som ett tillhygge i striden mot detta parti, helt enkelt därför att vi är övertygade om att en överväldigande majoritet inom socialdemokratin och dess partiledning är klart och stabilt antikommunistisk. Det vore emellertid högst beklagligt om kommunisterna nu skulle kunna spela en roll i pensionsfrågans lösning genom att egga regeringen till ett ersonligt fasthållande vid sitt förslag i alla punkter. Kommunisthetsen visar hur värdefullt det vore med en uppgörelse

mellan de två demokratiska partier, socialdemokraterna och folkpartiet, som i huvudpunkten om lagfäst pension är eniga.